

М. Б. Нагара,
кандидат економічних наук,
викладач кафедри менеджменту
Тернопільського національного
економічного університету

УДК 331.108.2

ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ КОУЧИНГУ

*Досліджено фінансовий стан підприємств молокопереробної галузі
Вінницької області. Здійснено індексне вимірювання структурних
трансформацій у результатах діяльності молокопереробної галузі.
Встановлено, що підприємства молокопереробної галузі мають
можливості впроваджувати коучинг.*

Ключові слова: молокопереробна галузь, фінансовий стан, трансформація, аналіз, коучинг.

Реальні процеси суспільної глобалізації та інтенсивної інтелектуалізації стали невідворотними хвилями сучасного світового розвитку. У таких умовах вижити зможуть лише ті підприємства, які зуміють скористатись цією імперативною течією та візьмуть на озброєння такі нематеріальні чинники, як інформація та знання. Сьогодні ключовими факторами соціально-економічного розвитку підприємства стають людські ресурси, знання та інтелект. Саме на розвиток цих факторів спрямований коучинг як каталізатор інтелектуальних ресурсів підприємства, технологія активізації діяльності працівників, інструмент створення організації, що навчається.

У зарубіжному науковому арсеналі існує низка праць та публікацій, у яких висвітлюються теоретичні положення управління людськими ресурсами на засадах коучингу, зокрема таких учених, як Е. Грант, М. Данилова, М. Дауні, Дж. Коул, В. Максимов, О. Огнев, О. Савкін, С. Торп, Дж. Уїтмор [1; 2]. Сучасні теоретичні здобутки детермінують сутність коучингу, описують його дієві методики та техніки, детально розглядають його вплив на креативний потенціал та емоційний інтелект працівників. У той же час недостатньо уваги у науковій літературі приділяється дослідженню фінансових можливостей підприємств для проведення коучингу.

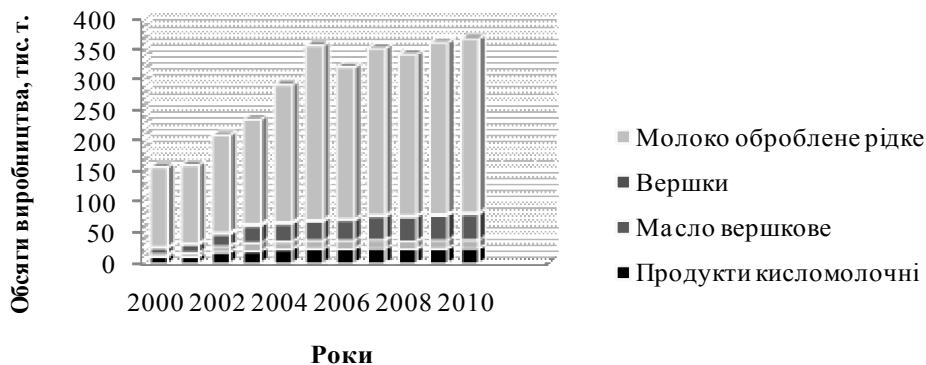
З огляду на зазначене, метою статті є аналіз фінансових можливостей підприємств молокопереробної промисловості Вінницької області, щоб встановити, чи мають ці суб'єкти господарювання потенційні можливості для реалізації коучингових заходів.

Молокопереробна промисловість відіграє значну роль у системі харчової промисловості Вінницької області. Нині багато підприємств молокопереробної галузі Вінниччини проводить модернізацію та впроваджує у виробництво нові технології, нарощують виробничі потужності, таким чином, наближають свої виробництва до міжнародних стандартів. Це зумовлює зниження витрат сировини, розширення асортименту та підвищення якості молокопереробної продукції. Доказом цього є той факт, що протягом багатьох років Вінницька область є одним з лідерів за обсягами виробництва молокопереробної продукції: частка Вінницької області у всеукраїнському виробництві спредів та жирових сумішей становить більш як 40 %. За підсумками роботи 2011 р. молокопереробна промисловість Вінниччини посіла

перше місце в Україні за обсягом виробництва молока (836 тис. т, або 7,4 % до загального обсягу виробництва в Україні у 2011 р.) [3].

Враховуючи об'єктивну оцінку сучасного стану економіки, позитивні та негативні чинники регіонального розвитку, молокопереробну промисловість розглядають як одну з пріоритетних галузей виробництва, що забезпечує основну зайнятість населення області. Частка продукції молокопереробної промисловості у загальному обсязі продовольчих товарів Вінниччини становить 31 % [3]. Молокопереробна промисловість є однією з головних бюджетоформуючих галузей області, оскільки на неї припадає понад 40 % усього промислового виробництва. Крім того, 95 % молочних продуктів, що виготовляються в області, надходять саме на внутрішній ринок Вінниччини, що призвело до витіснення з ринку багатьох імпортних виробників. Найпоказовішим у розвитку молокопереробної промисловості Вінницької області вважається 1990 р., коли середньорічна кількість працівників підприємств молокопереробної промисловості становила 8 тис. осіб, що складало 8,6 % від усіх найманих працівників промисловості області. Поступове зростання ринку молокопереробної продукції України розпочалося з 2002 р. Статистичні дані по Вінницькій області підтверджують цю тезу в цілому, але відображають коливання обсягів виробництва основних видів молокопереробної продукції лише в останні роки (рис. 1).

Рис. 1. Виробництво основних видів молокопереробної продукції у Вінницькій області протягом 2000–2010 рр.

Джерело: Складено автором за даними [3],[A1]

Загалом можна сказати, що протягом 2000–2010 рр. приблизно 20 % молокопереробних підприємств практично мінімізували свою виробничу діяльність, 30 % — помітно зменшили. Поряд з цим в області 22 % підприємств активізували свої виробничі потужності, а 28 % — суттєво збільшили обсяги виробництва продукції. Сьогодні регіональний ринок молокопереробної продукції фактично знаходиться під контролем 6 підприємств: частка Бершадського, Вапнярського, Вінницького, Іллінецького (ТОВ “Лютсдорфф”), Літинського молокозаводів, Тульчинського маслосирзаводу складає 72–75 %.

Доказом успішної діяльності зазначених підприємств є результати дослідження фінансового стану підприємств молокопереробної галузі області.

Одним з найважливіших показників, що відображають платоспроможність підприємства, є коефіцієнт поточної ліквідності. Результати проведених розрахунків свідчать, що у 2011 р. нормативному значенню коефіцієнта (від 1 до 2) відповідали показники загальної ліквідності таких підприємств, як ТОВ “Лютсдорфф”, ТОВ “Тульчинський маслосирзавод”, ПАТ “Бершадьмолоко”, ПАТ “Вінницький міський молочний завод”, ПрАТ “Літинський молочний завод”. При цьому у всіх зазначених

об'єктів, за незначним виключенням, спостерігалась позитивна тенденція до зростання цього показника протягом 2004–2011 рр. Зауважено, що на таких підприємствах, як ПрАТ “Ямпільський маслосирзавод”, ТОВ “Чечельницький молочний завод”, ПАТ “Тростянецький молочний завод”, показник нижчий 0,5. Це свідчить про неліквідність їхніх балансів, відсутність резервного запасу для компенсації збитків, які можуть мати підприємства при розміщенні та ліквідації всіх оборотних активів; у разі погашення поточної заборгованості зазначені об'єкти не зможуть продовжувати функціонувати.

Узагальнюючим показником, який характеризує рівень використання основних фондів та показує, скільки продукції виробляється на 1 грн. основних виробничих фондів, є фондівддача. В середньому по галузі протягом 2004–2011 рр. цей показник зріс з 1,6 до 3,3 тис. грн., або на 106 %. Найбільше зростання фондівддачі спостерігалось на ПАТ “Бершадьмолоко” (з 2,9 до 5,4 тис. грн.) та ТОВ “Люстдорфф” (з 3,0 до 5,3 тис. грн.), а найменше — на ТОВ “Чечельницький молочний завод” (з 1,4 до 1,6 тис. грн.), ПАТ „Тростянецький молочний завод” (з 1,3 до 1,4 тис. грн.). Як показують розрахунки на останніх двох підприємствах, кожна тисяча гривень основних засобів приносить 1,6 та 1,4 тис. грн. чистого доходу, що свідчить про низький рівень використання основних фондів.

Впродовж 2004–2011 рр. найвищий рівень рентабельності реалізації продукції молокопереробних підприємств спостерігався у 2010 р. (9,2 %), найнижчий — у 2004 р. (4,1 %). Варто зауважити, що на жодному досліджуваному об'єкті не помічено стабільної тенденції до зростання цього показника; на всіх підприємствах цей коефіцієнт є варіабельним.

Важливим показником, який показує частку чистого прибутку в доході підприємства, є коефіцієнт прибутковості. За результатами розрахунків встановлено, що прибутковість молокопереробних підприємств Вінницької області зростає з 1,3 % у 2004 р. до 0,8 % у 2010 р. Найвищий рівень прибутковості був у 2011 р. (1,1 %).

Однак складна фінансово-економічна ситуація, що склалась в Україні та світі, спричинила зменшення доходу від реалізації та збільшення витрат багатьох підприємств, що зумовило зменшення прибутковості галузі. При цьому, починаючи з 2007 року, на підприємствах ТОВ “Люстдорфф”, ПАТ “Вінницький міський молочний завод”, ПАТ “Вапнярський молокозавод”, ТОВ “Могилів-Подільський молокозавод” спостерігається незначне зростання обсягів чистого прибутку, відповідно і коефіцієнтів прибутковості. Це є позитивним фактором, оскільки чистий прибуток у нинішніх умовах є основним внутрішнім джерелом формування фінансових ресурсів підприємства, що забезпечують його виробничий і соціальний розвиток.

Зміни в ринковому середовищі спричиняють структурні трансформації у молокопереробній галузі Вінницької області. Такі зміни можна виявити засобами структурно-динамічного аналізу через розрахунок індексів структурних трансформацій на основі часових рядів основних показників діяльності підприємств молокопереробної галузі Вінницької області. Тому розрахуємо показники динаміки відносних величин структури кожного з коефіцієнтів, що відображають діяльність та стан вказаної галузі. Для аналізу ми обрали чотири показники, важливих для нашого дослідження: чистий дохід, чистий прибуток, фінансові витрати та кількість працюючих. Структурні трансформації у результатах діяльності молокопереробної галузі визначимо за формулою [4, с. 109]:

$$L_Z^{AB} = \frac{\sum_{i=1}^n |\Delta d_j^i|}{n}, \quad (1)$$

де L_Z^{AB} — лінійний коефіцієнт абсолютних структурних трансформацій із різними базами порівняння;

Δd_j^i — індивідуальні абсолютні структурні трансформації із різними базами порівняння;

n — кількість складових.

Трансформації структури результативних показників діяльності підприємств галузі — фактична зміна співвідношень між частками їх складових у часі. Автори зазначають, що структурні трансформації результатів діяльності галузі на практиці визначають через лінійний і середньоквадратичний коефіцієнти абсолютних та відносних структурних трансформацій із постійною й змінною базами порівняння [4, с. 112]. Індивідуальні показники структурних трансформацій відображають абсолютну величину структурних змін у галузі за кожним з обраних показників і дають змогу зробити висновки про силу, тобто інтенсивність зміни у результатах діяльності підприємств на різних проміжках часу.

У табл. 1 відображені індекси структурних трансформацій показників діяльності молокопереробної галузі Вінницької області за формулою (1) на базі індивідуальних індексів абсолютних та відносних структурних трансформацій протягом 2003–2011 рр.

Таблиця 1

Індекси абсолютних структурних трансформацій у показниках діяльності молокопереробної галузі Вінницької області (2005–2011 рр.)

Період	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	
<i>Трансформації чистого доходу</i>								
Лінійні коефіцієнти структурних трансформацій	1,42 %	2,46 %	3,81 %	3,57 %	3,51 %	4,43 %	5,59 %	
	<i>Трансформації чистого прибутку</i>							
	2,47 %	6,60 %	7,51 %	7,75 %	8,34 %	8,20 %	12,69 %	
	<i>Трансформації фінансових витрат</i>							
	2,66 %	3,94 %	7,13 %	6,43 %	7,47 %	10,03 %	8,70 %	
<i>Трансформації у кількості працюючих</i>								
0,65 %	1,06 %	2,25 %	2,66 %	3,52 %	4,27 %	4,91 %		

Джерело: Розраховано автором за даними [3].

У фаховій літературі [4, с. 187] вказано, що якщо індекси лінійних абсолютних трансформацій з постійною і змінною базами порівняння мають значення менше 2 %, то це свідчить про малі трансформації у досліджуваній структурі; якщо значення належить діапазону від 2 % до 10 % — суттєві структурні трансформації, і, нарешті — більше 10 % — великі структурні трансформації.

Аналіз індексів абсолютних структурних трансформацій у чистому доході молокопереробної галузі Вінницької області свідчить про суттєві структурні трансформації цього показника у 2011 р., порівняно з 2005 р. (коефіцієнт 5,59 %). Найнижчі структурні трансформації у досліджуваній структурі спостерігались у 2005 р. (коефіцієнт 1,42 %). Встановлено, що суттєві структурні трансформації чистого прибутку молокопереробної галузі Вінниччини спостерігались протягом 2005–2011 рр. При цьому найбільші структурні трансформації на рівні 12,69 % відбулись у 2011 р.

Говорячи про трансформації фінансових витрат галузі, слід зазначити, що вони були суттєвими протягом усього досліджуваного періоду. Найвищий рівень

структурних трансформацій фінансових витрат 10,03 % спостерігався у 2010 р. Щодо трансформації у кількості працюючих, то незначні трансформації у досліджуваній структурі спостерігались протягом 2005–2006 рр. Починаючи з 2007 р., помітне зростання структурних трансформацій до 4,91 %.

Таким чином, на основі проведеного аналізу результативності діяльності підприємств молокопереробної промисловості Вінницької області можна зробити висновок, що аналіз стану галузі та індексне вимірювання структурних трансформацій у ній підтверджує, що підприємства даної галузі мають змогу реалізовувати новітні технології удосконалення управлінських процесів, зокрема коучингу. Подальші дослідження з даної тематики доцільно продовжувати в напрямку розробки функціональних стратегій навчання персоналу на засадах коучингу і його інтеграції в управлінські процеси на конкретних підприємствах.

Список використаних джерел

1. Грант, Э. Коучинг принятия решений [Текст] / Э. Грант, Дж. Грин. — СПб. : Питер, 2009. — 138 с.
2. Дауни, М. Эффективный коучинг [Текст] / Майлз Дауни : [пер. с англ. Е. Гладкова] ; ред. М. Драпкина. — М. : Добрая кн., 2010. — 281 с.
3. Статистичний щорічник Вінниччини за 2011 рік [Текст] / Державний комітет статистики України, Головне управління статистики у Вінницькій області ; ред. С. Ігнатів. — Вінниця : [Б. в.], 2012. — 632 с.
4. Орлов, А. И. Эконометрика [Текст] : [учебн.] / А. И. Орлов. — М. : Экзамен, 2003. — 576 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою менеджменту
Тернопільського національного економічного університету
(протокол № 7 від 16 січня 2013 року)*

Надійшла до редакції 11.02.2013

Нагара М. Б. Финансовые возможности молокоперерабатывающих предприятий для проведения коучинга

Проанализированы финансовые возможности молокоперерабатывающих предприятий Винницкой области. Проведено индексное измерение структурных трансформаций в результатах деятельности молокоперерабатывающей отрасли. Определено, что предприятия отрасли имеют возможности внедрять коучинг.

Ключевые слова: *молокоперерабатывающая отрасль, финансовое состояние, трансформация, анализ, коучинг.*

Nahara, M. B. Financial Possibilities of Dairy Enterprises for Coaching Implementation

The financial analysis of dairy plants in order to organize coaching is conducted. The index measuring of structural transformations on dairy plants is carried out. It is discovered that dairy plants have the possibilities for coaching implementation.

Keywords: *dairy industry, financial condition, transformation, analysis, coaching.*

